

İNSANI YENİDEN DÜŞÜNMEK
Modern Düşünce'de Temel Tartışmalar

İNSANI YENİDEN DÜŞÜNMEK
Modern Düşüncede Temel Tartışmalar

Editörler: Lütfi Sunar & Latif Karagöz

Yayın No: 28
Araştırma Serisi: 9
ISBN: 978-605-69007-1-6
1. Basım, Aralık 2018

Yayına Hazırlık: Mehmet Beydemir
Tashih: Fatih Güvendi
Kapak: Zahid Yıldırım
İç Tasarımı: T. Erdal Kara

© **İLEM Yayınları 2018**

Tüm yayın hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Baskı ve Cilt

Hazar Reklam Matbaacılık
Sertifika No.: 26482
İskitler / Ankara
Telefon: +90 312 278 50 77

ilem
YAYINLARI

Mithatpaşa C. No.: 74/4 Kızılay Ankara
Tel: 0312 418 20 10 Faks: 0312 418 30 20
www.ilemyayinlari.com - info@ilemyayinlari.com

İLEM Yayınları, İLEM (İlmi Etüdler Derneği) ve Nobel Akademik Yayıncılık ortak markasıdır.

İNSANI YENİDEN DÜŞÜNMEK

Modern Düşünce de Temel Tartışmalar

Editörler:

Lütfi Sunar & Latif Karagöz

ilem
YAYINLARI

İçindekiler

Modern Dönemde İnsan Tartışmaları Genel Bir Giriş <i>Lütfi Sunar & Latif Karagöz</i>	13
Modern Zamana Geçerken Bedenleşen İnsan John Locke'un Beden, Emek ve Mülkiyet Kuramının Bir Eleştirisi <i>Lütfi Sunar</i>	33
Rousseau'dan Marx'a Batı Siyasal Düşüncesinde İnsan Tahayyülü Bir Tür Varlığı Olarak İnsan <i>Olkan Senemoğlu</i>	69
Homo Economicus, Rasyonel Birey ve Ortodoks İktisat <i>Adem Levent</i>	113
Batı Hukuk Öğretisinde Hak Öznesi/Hukuk Kişisi Olarak İnsan <i>Mevlüt Göl</i>	143
Dil, Eylem ve Aktör Psikolojide Özne Tartışmaları <i>Latif Karagöz</i>	179

İnsan ve Kişi Tıp Etiği Çerçevesinde Bir Değerlendirme <i>Ahmet Karakaya, Hakan Ertin</i>	213
Çağdaş İslam Düşünürleri Açısından Özgürlük Sorunu <i>Metin Özdemir</i>	235
Özgürlüğü ve Değerlere Kaynaklığı Bağlamında İnsan Tasavvurumuz <i>Şaban Ali Düzgün</i>	277
Yeni Hümanizm ve İnsan Kavramının Küçülmesi <i>Kasım Küçükcalp</i>	299
İnsanın Geleceği Transhümanizm Bağlamında Bir İnceleme <i>Esra Kartal Soysal</i>	325
Dizin	377
Yazarlar Hakkında	383

Önsöz

İnsanın mahiyeti meselesi her zaman düşüncenin en temel sorularından birisi olmuştur. İnsanın kendisi üzerine düşünme faaliyeti, cins bakımından ortak olduğu başka türlerden onu ayırt eden katlanmış bilinç yapısının yegâne tezahürü olmakla kalmaz aynı zamanda varlık, bilgi, değer ve estetik gibi alanlarda üretilen felsefi ve bilimsel birikimin bizzat ön koşulunu oluşturur. Bu bakımdan denilebilir ki insanın farklı varlık alanlarına dair idrakini yönlendiren şey, kendisini nasıl idrak ettiği. Dolayısıyla “İnsan nedir?” sorusuna verilen cevapların, felsefenin, varlık ve bilgi gibi disiplinleriyle ilgili meselelerinin yanı sıra tıp etiği, insan hakları, erdem sorunu, ahlâkın temeli, sosyal ve siyasi yapıların kuruluşu ve insanlar arasındaki ilişkiler gibi birçok farklı konuda alınan tutumları tayin ettiği görülür. Bu bağlamda modern dönemde ortaya çıkan görüşler ve disiplinler de açık veya örtülü bir biçimde kendilerini bir insan tanımı üzerine dayandırmaya özel önem verirler. Bu tanımların anlaşılması bu görüş ve disiplinlerin niteliğinin kavranması bakımından önem arz eder.

Düşüncedeki bu temelleri açığa çıkarmak üzere İLKE Derneği ve İlmi Etüdler Derneği'nin birlikte yürüttüğü İs-

lam Ahlâk Düşüncesi Projesi kapsamında ilki Klasik İslam Düşüncesinde İnsan Tanımları başlığı ile Kasım 2016'da Kütahya'da, ikincisi de Çağdaş Düşüncede İnsan Tanımları başlığı ile Mart 2017'de İstanbul'da iki çalıştay gerçekleştirilmiştir. Elinizdeki eser bu ikinci çalıştayın metnelerinin geliştirilmesi ve yeni metinlerle tahkimi neticesinde ortaya çıkmıştır.

10 makalenin yer aldığı bu kitapta ağırlıklı olarak modern Batı düşüncesindeki insanın mahiyetine dair tartışmalar ele alınmakta; çeşitli ilmî disiplinlerin oluşumunda ve dönüşümünde bu alanlardaki farklı insan tanımlarının etkisi değerlendirilmektedir. Buna ek olarak kitapta çağdaş İslam düşüncesinde yer alan tartışmalara da yer verilmektedir. Böylece modern dönemde bilimsel gelişmelere dayalı olarak köklü bir biçimde değişen evren ve insan tasavvurunun eş düzeyli ve eş zamanlı etkilerinin takip edilmesi amaçlanmıştır.

İslam Ahlâk Düşüncesi Projesi ile ahlâk alanında telif edilmiş çalışmaların belli bir sistem dâhilinde ortaya konulması, nitelikli ilmî çalışmalar yapılmasına imkân sağlanması ve bu süreçte ahlâk çalışan araştırmacıların yetiştirilmesi amaçlanmıştır. Proje kapsamında çeşitli çalıştay, konferans, seminer ve eğitimler düzenlenmiş, yirmiden fazla kitap yayımlanmıştır. Ayrıca proje kapsamında hazırlanan web tabanlı İslam Ahlâk Düşüncesi Kataloğu alana önemli bir açılım getirmiştir. Bu katalog ile birlikte önemli bir kısmı yazma hâlde bulunan 700'e yakın klasik eser, çeşitli açılardan tasnif edilip indekslenmiş ve kolaylıkla erişilebilir bir hâle getirilmiştir. Bu proje kapsamında ortaya çıkan hasılanın sadece tarihsel bir birikim olarak görülmeyip aynı zamanda geleceğe şekil verecek bir düşünceye temel teşkil edecek şekilde eleştirel bir biçimde değerlendirilmesine ihtiyaç vardır.

Elinizdeki kitap da böylesi bir amaçla hazırlandı. Ahlâk düşüncesi kapsamında oluşturulan müktesebatın güncel meselelerle irtibatlandırılması, bu çalışmanın en önemli amacıdır. Bunu temin etmek üzere özellikle belirli ilmî alanların temelinde yer alan insan tasavvurlarının farklılaşması ele alınmıştır. Günümüzde insanın geleceğine dair kaygıların yükseldiği, iktisadi ve siyasi çatışmaların çığırından çıktığı bir dünyada bu kitabın, adalet içinde yaşayan bir toplumun oluşumuna katkı sağlamasını ümit ediyoruz.

Lütfi Sunar & Latif Karagöz
Ağustos 2018

Teşekkür

İlmî eserlerin kapağında birkaç kişinin ismi yazsa da bu çalışmalar genellikle uzun soluklu bir çabanın ve çok boyutlu katkının neticesinde ortaya çıkar. Ön hazırlıkları da dâhil ettiğimizde iki yılı aşkın bir süredir hazırlanan bu kitap da böylesi bir çabanın ürünüdür. Aşağıda yaptığımız teşekkürler, eser üzerinde hakkı olanların hakkını ödememizi temin etmese de onlara şükranlarımızı sunmamıza vesile olabilir.

Evvela bu kitap, İLKE Derneği ve İlmi Etüdler Derneği'nin birlikte yürüttüğü İslam Ahlâk Düşüncesi Projesi kapsamında gerçekleştirilen çalışmalardan birisi olarak hayata geçti. Her iki kuruma da hem projeyi gerçekleştirdikleri hem de bu kitaba zemin hazırlayan çalışmaya destek verdikleri için müteşekkirimiz.

İnsan tanımları konusu çerçevesinde biri klasik düşüncede diğeri de modern düşüncede insan tanımlarını ele alan iki çalıştay düzenleme teklifi, 2016 Ocak ayında Ömer Türker Hoca'dan geldi. Elinizdeki eser, Çağdaş Düşüncede İnsan Tanımları başlığı ile Mart 2017'de İstanbul'da gerçekleştirilen çalıştayın bir çıktısıdır. Ömer Türker Hoca'ya kıymetli fikirlerine bizi de ortak ettiği için çok teşekkür ederiz.

Çalıştaya on hocamız tebliğleri ile katkıda bulundular. Maalesef bu tebliğlerin bir kısmı yayına dönüşmedi. Bunları ikame etmek ve meselenin daha bütünlüklü bir biçimde değerlendirilmesini sağlamak üzere kitaba yeni yazılar ekledik. Kitap için kaleme aldıkları yazılara verdiğimiz bitmek bilmeyen geri bildirimleri sabırla karşılayan yazarlarımızın emeği olmasa bu eser ortaya çıkmazdı. Bizim editörler olarak götüğümüz mükemmelleştirme arzusunun bütün külfetini onlar çektiler. Tüm yazarlarımıza bu uzun soluklu yolculukta gösterdikleri sabır ve verdikleri derinlikli ilmi katkı için çok teşekkür ediyoruz.

Ayrıca yoğun çalışmalarında çalıştaya katılarak eleştiri ve önerilerini bizimle paylaşan İhsan Fazlıoğlu, Eşref Altaş, M. Zahit Tiryaki, Yaylagül Ceran Karataş, Ömer Türker, İbrahim Halil Üçer'e ve ismini sayamadığımız diğer hocalarımıza da teşekkürü borç biliriz.

Çalıştayın organizasyonu ve yazarlarla iletişim kurulması sürecinde Kübra Bilgin Tiryaki bizlere yoğun destek verdi. Kendisine müteşekkirimiz.

Son olarak öğrencilerimiz her zaman bize bir motivasyon kaynağı oluşturmaktadır. Daha iyisini onların yapacağı kanaatiyle eseri teşekkürlerimizle birlikte onların takdirine sunuyoruz.

Lütfi Sunar & Latif Karagöz
Ağustos 2018